

Sodno in ustavnosodno varstvo

Avtor:

Matej Avbelj

NOVA
UNIVERZA

**NOVA
UNIVERZA**

© Matej Avbelj. Imetnik licence je Nova univerza. distribuirano pod pogoji licence Creative Commons Attribution – NonCommercial 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), ki dovoljuje uporabo, distribucijo in razmnoževanje za nekomercialne namene, pod pogojem, da je izvirnik pravilno citiran.

- Naslov:** Sodno in ustavnosodno varstvo
- Avtor:** prof. dr. Matej Avbelj (Nova univerza, Fakulteta za državne in evropske študije)
- Recenzenta:** doc. dr. Katarina Vatovec, (Nova univerza, Fakulteta za državne in evropske študije)
doc. dr. Gregor Maučec, (Nova univerza, Fakulteta za državne in evropske študije)

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
[COBISS.SI-ID 146350595](#)
ISBN 978-961-96191-2-4 (PDF)

Založnik:

Nova univerza, Znanstvena založba
Delpinova ulica 18b, 5000 Nova Gorica, Slovenija
tel. 01 251 44 85, epošta: publishing@nova-uni.si

Izdajateljica:

Fakulteta za državne in evropske študije
Žanova ulica 3, 4000 Kranj, Slovenija
tel +386 4 260 18 50
<https://fds.nova-uni.si>, info@fds.nova-uni.si

Odgovorna oseba založnika:

doc. dr. Gorazd Justinek, dekan

Odgovorna oseba izdajateljice:

mag. Olga Jambrek, direktorica

Tehnični urednik:

mag. Boštjan Miha Jambrek

Leto izdaje: 2023

Leto prve slovenske izdaje: 2022

Cena: brezplačen izvod

<https://doi.org/10.31601/2023.B011>

ISBN 978-961-96191-2-4 (PDF)

© Nova univerza, 2023

Dostopno na: <https://press.nova-uni.si>

**NOVA
UNIVERZA**

Sodno in ustavnosodno varstvo

Avtor:
Matej Avbelj

Kranj, 2023

Sodno in ustavnosodno varstvo

MATEJ AVBELJ

Povzetek Pričujoča skripta je študijski pripomoček, ki nadgrajuje obstoječi učni načrt predmeta in ki študenta pomaga usmeriti v najbolj pomembne teme s področja sodnega in ustavnosodnega varstva.

Ključne besede: • sodišče • ustavno sodišče • postopki pred sodišči • pošteno sojenje • ADR

NASLOV AVTORJA: dr. Matej Avbelj, profesor, Nova univerza Fakulteta za državne in evropske študije, Žanova ulica 3, 4000 Kranj, Slovenija e-pošta: matej.avbelj@fds.si.

<https://doi.org/10.31601/2023.B011> ISBN 978-961-96191-2-4 (PDF)

© Nova univerza, 2023

Dostopno na: <https://press.nova-uni.si>.

Kazalo

Uvod	1
Uvod, zgodovinska geneza vladavine prava in sodne veje oblasti	3
1 Vprašanja za ponovitev in samostojno raziskovanje	7
Pravosodje in sodišča	9
1 Vprašanja za ponovitev in samostojno raziskovanje	13
Slovenska ustavna ureditev sodne veje oblasti	15
1 Vprašanja za ponovitev in samostojno raziskovanje	17
Pravica do sodnega varstva – teoretični del	19
Pravica do sodnega varstva – praktični del	21
1 Enako varstvo pravic v postopkih (22. člen ustave)	21
2 Pravica vsakogar, do nepristranskega in neodvisnega sodišča (23. člen ustave).....	22
3 Pravica do zakonitega (naravnega) sodnika (23. člen ustave)	24
4 Pravica do sojenja brez nepotrebnega odlašanja (23. člen ustave)	25
5 Javnost sojenja (24. člen ustave).....	25
6 Pravica do pravnega sredstva (25. člen ustave)	25
7 Vprašanja za ponovitev in samostojno raziskovanje	27
Postopki pred sodišči, ADR, sodišče EU in ESČP	29
1 Vprašanja za ponovitev in samostojno raziskovanje	31
Ustavno sodišče in postopki pred njim	33
1 Vprašanja za ponovitev in samostojno raziskovanje	36
Izbrane sodbe ustavnega sodišča in ESČP	37
1 Vprašanja za ponovitev in samostojno raziskovanje	38
Literatura in viri	39
1 Literatura.....	39
2 Drugi viri.....	39

Uvod

Predmet sodno in ustavnosodno varstvo je obvezen predmet v 2. letniku dodiplomskega študija javne uprave na Fakulteti za državne in evropske študije Nove univerze. Namen predmeta je študente seznaniti s pravico do sodnega varstva in v tem okviru z vlogo sodne veje oblasti v sistemu delitve oblasti. Predmet, v skladu s svojim učnim načrtom, seznanja študenta z ustavnimi izhodišči ureditve sodstva, različnimi ureditvami sodstva (funkcionalni in organizacijski pomen, vertikalna in horizontalna delitev sodstva, unitarni sistem in sistem specializiranih sodišč, koordiniran ali paritetni ter hierarhični sistem sodišč) ter temeljnimi načeli delovanja sodne veje oblasti, organizacijo in pristojnostmi sodišč, položajem sodnikov in funkcijo sodne uprave, prav tako pa opozori na pomen sodne veje oblasti v celoti pri varovanju ustavnih pravic. Predmet tudi posebej predstavi temeljna načela sodnih postopkov (pravdnega, kazenskega postopka, upravnega spora). Študentje se seznanijo z arbitražo in (drugimi) alternativnimi načini reševanja sporov v razmerju do sodnega reševanja sporov. V okviru predmeta se opredeli pojem pravosodja in predstavi organizacijo, funkcije in pomen državnega tožilstva, odvetništva, državnega odvetništva, notariata, ministrstva za pravosodje ter drugih organov in institucij, ki sodelujejo pri uresničevanju funkcij pravosodja. Predmet tudi posebej predstavi položaj in funkcijo Ustavnega sodišča in opredeli njegovo vlogo v razmerju do rednega sodstva ter razloži različne postopke ustavnosodne presoje.

Cilj predmeta je študenta opremiti z znanjem oz. razumevanjem pravice do sodnega varstva ter sodne veje v okviru delitve oblasti ter drugih pravosodnih institucij ter posebej ustavnega sodišča. Študent bo tudi osvojil temeljna načela sodnih postopkih ter alternativnih načinov reševanja sporov. Pri tem je najbolj pomembno, da bo oblikoval svoje lastno kritično razumevanje sodstva ter pravosodja kot celote. Vsi ti cilji bodo doseženi na podlagi ustaljenih metod univerzitetnega poučevanja, kjer bodo prevladovali razlaga, razgovor/diskusija, delo s besedilom, preučevanje primerov in sodne prakse, skupaj z javnimi nastopi študentov v kombinaciji klasičnega in e-študija.

V luči zastavljenih ciljev je predmet tako sestavljen iz 8 zaokroženih vsebinskih delov oz. modulov:

1. modul: Uvod, zgodovinska geneza vladavine prava in sodne veje oblasti
2. modul: Pravosodje in sodišča
3. modul: Slovenska ustavna ureditev sodne veje oblasti
4. modul: Pravica do sodnega varstva – teoretični del
5. modul: Pravica do sodnega varstva – praktični del
6. modul: Postopki pred sodišči, ADR, Sodišče EU in ESČP
7. modul: Ustavno sodišče in postopki pred njim
8. modul: Izbrane sodbe ustavnega sodišča in ESČP

Izpit pri predmetu je pisni. Sestavljen je iz 3 teoretičnih esejskih vprašanj in dveh praktičnih vprašanj problemskega tipa. Pisni izpit prinaša 90% ocene. 10% ocene pa prinese sodelovanje na vajah, ki je obvezno. V okviru predmeta je organiziranih tudi šest modulov vaj, ki jih izvaja as. Erazem Bohinc. Sodelovanje na vajah je obvezno v smislu oddaje vsaj 5 od 6 razpisanih nalog. Najbolje ocenjeni študentje na vajah bodo nagrajeni z zaokroženjem izpitne ocene navzgor, pod pogojem, da bo ta pozitivna. Za pristop k izpitu je sicer potrebno izkazati najmanj 80% udeležbo na predavanjih. Študent je dolžan prebrati vse gradivo pred samim predavanjem, se na predavanje pripraviti in na njem aktivno sodelovati.

Pričujoča skripta je sicer zgolj študijski pripomoček, ki nadgrajuje obstoječi učni načrt predmeta in ki študenta pomaga usmeriti v najbolj pomembne teme s področja sodnega in ustavnosodnega varstva. Opozarjamo, da skripta ni učbenik, temveč zgolj dodatni študijski pripomoček, ki študenta pomaga voditi in usmerjati pri prebiranju in študiju temeljne študijske literature, ki je predpisana z učnim načrtom. Skripta ni ne izčrpen in še manj zadosten študijski vir, na podlagi katerega bi že bilo mogoče uspešno opraviti izpit. S tem v mislih je tudi treba pristopiti k njeni uporabi.

Prof. dr. Matej Avbelj

Uvod, zgodovinska geneza vladavine prava in sodne veje oblasti

Uvodoma je treba razumeti, da sodno varstvo, ki je dandanes primarni in poglavitni način reševanja konfliktov, ki nastanejo med posamezniki in širše v družbi, kot tako ne obstaja že od nekdaj. Nasprotno, sodno varstvo je proizvod postopnega razvoja človeštva, ki je spoznalo in si kasneje prizadevalo medsebojne konflikte reševati na čim bolj civiliziran način. Sodno varstvo je tako odraz civilizacijskega dosežka človeštva v smeri mirnega, predvidljivega in poštenega razreševanja medsebojnih sporov.

V nasprotju z utopičnimi teoretičnimi naziranjem konfliktov v družbi ni mogoče eliminirati. Konflikti so in ostajajo družbeno dejstvo, kot posledica tega, da smo ljudje kot posamezniki in člani različnih, tudi političnih, skupnosti med seboj različni. Razlike so nekaj normalnega, dobrodošlega, vir ustvarjalnosti in napredka, pa tudi konfliktov. Zato si je človeštvo, sprva iz golih preživitvenih, kasneje pa tudi že iz globljih humanističnih razlogov prizadevalo najti način, kako sobivati v relativni harmoniji, v redu, vsem našim razlikam navkljub.

Temeljni idejni, teoretični, dandanes pa tudi že dejansko obstoječi institucionalni mehanizem za urejeno sobivanje različnih posameznikov je institut družbene pogodbe. Utemeljen v politični filozofiji velikih mislecev, kot so bili Hobbes,² Locke³ in Rousseau,⁴ ta institut pojasnjuje, kako je človeštvo iz naravnega stanja popolne svobode vsakogar v razmerju do vseh, zato da bi zaščitilo svoje temeljne vrednote: osebno in telesno integriteto, premoženje, kasneje pa tudi določen socialni status, prešlo v politično stanje. Stanje, v katerem svoboda vsakogar ni več popolna in neomejena, temveč je podvržena urejanju s strani oblastvenih organov, na v naprej predviden način, ki so si ga poprej absolutno svobodni posamezniki sami izbrali. Ti so prehod iz naravnega v politično stanje namreč izvedli prostovoljno in konsenzualno na temelju t.i. družbene pogodbe. Ta določa vsa pravila igre, pravni red, tako ustanovljene politične skupnosti, v kateri posamezniki ostajajo enakopravno svobodni v mejah enake pravice drugih v okviru pravnih pravil, ki so si jih sami postavili.

V sodobnem političnem okviru je politična skupnost, ki so je ustanovili posamezniki, država. Njihova družbena pogodba pa je ustava. Ena od pomembnejših funkcij, ki jih

---

2 Hobbes, Leviathan 1651

3 Locke, Two Treatises of Government, 1690

4 Rousseau, Discours sur l'origine de l'inegalité (1755);

mora opravljati država, je predvsem zagotavljanje javnega reda in miru. V ta namen je nanjo tudi prenesen monopol nad sredstvi fizične prisile. V primeru sporov, konfliktov med ljudmi, se ti, drugače, kot je bilo to značilno za velik del zgodovine, ne smejo več posluževati samopomoči, temveč se morajo na pomoč obrniti na institucionalni aparat države: na policijo, pravosodje in slednjič sodišča. Prav zato rečemo, da je sodno varstvo kot proizvod civilizacijskega prizadevanja po mirnem reševanju sporov nadomestilo nekoč prevladujoč način razreševanja konfliktov v obliki samopomoči. Ta je bila na samem začetku povsem neomejena, kasneje pa so prizadevanja šla v smeri pravične uporabe samopomoči, po načelu, kot je velel Hamurabijev zakonik, zob za zob, oko za oko. S civilizacijskim razvojem se je, kot že rečeno, možnost »vzeti pravico v svoje roke« postopoma še zmanjševala, tako da danes samopomoč bodisi v civilnopravnem⁵ ali kazenskopravnem smislu⁶ obstaja samo še v izjemnih primerih.

Razvoj sodnega varstva torej sovпада z razvojem z države. Ta pa, seveda, od svojega začetka ni bila pravna država, kot jo sledeč 2. členu slovenske ustave poznamo danes. Nasprotno, prvotne države so bile absolutistične. Vladar je bil nad pravom, kateremu, s tem pa tudi samovolji vladarja, so bili podvrženi vsi ostali naslovniki prava. Najprej je vladarja uspelo spraviti pod pravo Angležem. To so dosegli z znamenito Veliko listino svoboščin ([Magna Charta Libertatum](#)), ki je postavila temelje vladavini prava, kot se je kasneje skozi stoletja pretežno prek delovanja sodišč in njihove sodne prakse s precedenčno veljavo razvijala v anglo-saksonskem svetu. V skladu s tem razumevanjem vladavine prava je njegovo bistvo v prepovedi samovolje⁷ oblasti in zagotovilu, da nihče, niti vladar niti oblast, nista nad pravom, tako da v vladavini prava vlada pravo in ne ljudje.

Na evropskem kontinentu, drugače torej kot v t.i. *common law* pravni družini, se je razvijalo t.i. kontinentalno pravo, v okviru katerega se je najprej razvila država s pravom; nato pravna država, ki se je šele po drugi svetovni vojni, z razvojem konstitucionalizma

---

5 Glej 138. in 139. člen Obligacijskega zakonika: Kdor v silobranu povzroči škodo napadalcu, je ni dolžan povrniti, razen pri prekoračitvi silobrana; Kdor pri dovoljeni samopomoči povzroči škodo tistemu, ki je povzročil potrebo po samopomoči, je ni dolžan povrniti. Z dovoljeno samopomočjo je mišljena pravica vsakogar, da odvrne kršitev pravice, ko grozi neposredna nevarnost, če je takšna zaščita nujna in če način odvrčanja kršitev ustreza okoliščinam, v katerih nastaja nevarnost.

6 22. člen KZ-1 ureja silobran: Dejanje, ki je storjeno v silobranu, ni protipravno. Silobran je obramba, ki je nujno potrebna, da storilec odvrne od sebe ali koga drugega istočasno protipraven napad. Storilec, ki je prekoračil meje silobrana, se sme kaznovati mileje; če je prekoračil silobran zaradi močne razdraženosti ali prestrašenosti, povzročene z napadom, se mu sme kazni tudi odpuščati. 32. člen KZ-1 ureja skrajno silo: Dejanje, ki je storjeno, da bi storilec od sebe ali koga drugega odvrnil istočasno nevarnost, ki je ni bilo mogoče odvrniti drugače, ni protipravno, če je povzročeno zlo manjše od zla, ki je grozilo (upravičljiva skrajna sila). Ni kriv storilec, ki stori protipravno dejanje, da bi od sebe ali koga drugega odvrnil istočasno nezakriviljeno nevarnost za življenje, telesno celovitost ali osebno svobodo, ki je ni bilo mogoče odvrniti drugače, če povzročeno zlo ni bilo nesorazmerno večje od zla, ki je grozilo, in če se storilec ni bil dolžan izpostaviti nevarnosti (opravičljiva skrajna sila).

7 Podrobneje glej: M Krygier, *Four Puzzles about the Rule of Law: Why, What, Where? And Who Cares?*, s. 64–104

in pojavom t.i. ustavne države, razvila v pravno državo, kot jo poznamo danes, in je domala izenačena z anglo-saksonskim pojmom vladavine prava. Z drugimi besedami in kot smo podrobneje razložili v našem komentarju k 2. členu ustave:⁸

»[Sodobnega] načela pravne države ne gre razumeti v smislu države s pravom (*Rechtsstaat, Stato di Diritto, L'État de droit*), kakršna je bila uveljavljena v kontinentalni Evropi v drugi polovici 19. in prvi polovici 20. stoletja. Taka država je lahko dosegla vse cilje že samo, če je zanje obstajala zakonita pravna podlaga. Pravo, poosebljeno v zakonu, je bilo tako v funkciji upravljanja države. Šlo je za *gubernaculum*⁹ (*Palombella, s. 27*) – pravo je bilo sredstvo vladanja. Po drugi svetovni vojni se je evropski koncept pravne države kot države s pravom razvil v t. i. ustavno državo (*Verfassungsstaat*). Zanj je značilno, da pravo deluje kot *iusdictio* (*Palombella, s. 27*), kot sistem omejevanja oblasti. V ustavni pravni državi mora biti delovanje tako vseh oblastvenih organov kakor tudi demokratične večine in posameznikov v skladu z zakonom ter podrejeno ustavi. S tem se je evropski model pravne države teoretično in praktično povsem zlil z anglosaksonskim sistemom vladavine prava (*rule of law*), za katerega je značilno prav to, da so v pravno urejeni družbi vsi podrejeni pravu, da torej vlada pravo in ne ljudje.¹⁰« V državah, ki so se po drugi svetovni vojni znašle na drugi strani železne zaves, se sistem vladavine prava, utemeljen na ustavni demokraciji, ni oblikoval že leta 1945, temveč skoraj pol stoletja kasneje. V vmesnem času pa se je pri njih razvijala t.i. tretja pravna družina oz. tradicija, to je tradicija socialističnega prava. Ta, kot jo je v svojem imenitnem članku analiziral hrvaški profesor Alan Uzelac, je imela (vsaj) naslednje značilnosti, ki so se v post-jugoslovanskem prostoru uspele ohraniti vse do danes. Na drugem mestu smo te temeljne značilnosti strnjeno prikazali takole:¹¹

»Samo v socialističnem pravu 'je razvito samo-razumevanje, da pravo, pravniki in vse pravne strukture obstajajo le zato, da služijo in ščitijo vladajoče elite in njihove politične ideologije.' To pomeni, da so morali biti 'pravni strokovnjaki, posebej pa sodniki in profesorji prava usposobljeni tehniki, ki so vselej našli ustrezno pravno obliko za željen (in v naprej poznan) pravni izid.' Zato, meni Uzelac, 'nas ne sme presenetiti, da so tisti, ki so bili najbolj uspešni v tako opredeljenem sistemu, bili takoj posvojeni s strani novih političnih elit, ki so prišle na oblast po padcu komunizma.' Ker je bilo v socialističnem sistemu pravo potemtakem v celoti instrumentalizirano za politične cilje, ti pa so se z muhavostjo partije lahko spreminjali iz dneva v dan, tako da je bilo stanje za pravne akterje skrajno negotovo, Uzelac ugotavlja, da so pravniki, zlasti pa sodniki, razvili celo plejado metod, kako slednjič ne-odločiti v zadevi. Poleg razvlečenega sojenja, razpisovanja na desetine obravnav, neuspešnega vabljenja strank, prič, nepotrebnih izvedencev, iskanja materialne resnice itd., Uzelac trdi, da je najbolj izpiljena metoda v

8 M. Avbelj, Komentar ustave RS (Nova univerza, 2019), komentar 2. člena, II. del.

9 Giovanni Palombella, 'The Rule of Law and its Core' in Giovanni Palombella and Niel Walker (eds), *R e-locating the Rule of Law* (Oxford, Hart Publishers, 2009), str. 27.

10 Raz, *The Authority of Law. Essays on Law and Morality*, Oxford 1979.

11 <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/kolumne/126923>

izogib sprejetju vsebinske odločitve in s tem tudi odgovornosti zanjo bila razveljavitev sodbe in vrnitev v ponovno odločanje na prvo stopnjo. Kot slikovito zapiše avtor: *'ta vrtiljak se je lahko vrtel toliko, kolikor je bilo potrebno, de je slednjič odpadla družbena potreba po odločitvi v zadevi.'* Takšno sodstvo v socializmu, razumljivo, zaradi svojega načina dela ni uživalo velikega ugleda. Prav tako pa, kot piše Uzelac, zunanji opazovalec pravzaprav ne bi uspel niti razločiti med sodnikom in katerimkoli drugim uradniškim mestom v državni administraciji. To pravnike, zanimivo, ni odvrčalo od sodstva. Nasprotno, Uzelac ugotavlja, da bolj kot je bilo mesto sodnika nepomembno, bolj udobna je bila sodniška služba. Ta sicer ni bila najbolje plačana, a za nadomestitev manka je poskrbela specifična delitev dela v pravniških družinah, kjer so možje dolge dneve za denar delali v odvetniških pisarnah, žene pa so po bolj udobni sodniški službi popoldan lahko skrbele za gospodinjstvo in otroke. Rezultat je bil, kot poudari Uzelac, izjemna feminizacija sodniškega poklica. Ta zadnji, predvsem pa njegova neodločnost in naklonjenost odlašanju s procesnimi opravili ter razvlečenemu sojenju, je šel na roko tudi odvetniški stroki. Kot izpostavi Uzelac, odvetnikom ni bilo v interesu priganjati sodnikov, saj so, domnevam, da zaradi specifičnega načina nagrajevanja, sami črpali koristi iz dolgotrajnih procesov. Niti po prelomu sistema, s prihodom demokracije, glede na ugotovljeno instrumentaliziranost socialističnega prava in pravnikov ni bila potrebna nobena dramatična sprememba zatečene paradigme. Še več po Uzelačevem mnenju je mogoče celo sklepati, da so se stari vzorci ravnanja najbolj ohranili prav v mehkejših socialističnih režimih, kot sta bila hrvaški in slovenski, kjer je bila pravna stroka številčnejša in bolj vplivna. Kljub temu pa Uzelac opozarja, da se je nekaj vendarle spremenilo. Sodstvo se je v novem sistemu delitve oblasti začelo zavedati svoje pomembnosti. Zlasti se je okrepilo poudarjanje neodvisnosti sodstva, ki pa, kot meni Uzelac, *'je v politični praksi ostajala bolj fraza kot resničnost.'* So pa sodniki na novo pridobljeno pomembnost izkoristili za zahteve po višjih plačah in boljših delovnih pogojih, ki so se pretežno tudi materializirali. *'Kljub temu pa se narava sodniške službe [in] najbolj vpadljive značilnosti pretekle tradicije niso spremenile – tako instrumentaliziranost kot strah pred dokončnim odločanjem sta ostala.'* Rezultat je bila frapantna neučinkovitost sodstva in vse, kar dobro poznamo tudi iz lastnih slovenskih izkušenj v povezavi z nespoštovanjem pravice do sojenja v razumnem roku. Kljub temu Uzelac sklene, da se vse opisano ne bo kaj kmalu spremenilo. Še več (post-) socialistično pravo je po njegovem zacementirano za naslednjih nekaj desetletij in to vse bolj glasnim javnim kritikam navkljub. Vse to pa, na nek način paradoksalno, zahvaljujoč zahodnim standardom, katerih uveljavitev so terjali zavezniki v najrazličnejših evropskih integracijah. Med temi prednjači neodvisnost sodstva. Pod njeno krinko, ugotavlja Uzelac, se ohranja vse staro na način preverjenega, izbranega kadriranja; preprečevanja vseh kritik, tudi legitimnih, in to *'na sindikalni način, ki nekritično brani vsakega člana svojega ceha.'*¹²

---

12 Prav tam.

1 Vprašanja za ponovitev in samostojno raziskovanje

- Kaj pomeni »družbena pogodba?«
- Katere so temeljne značilnosti *common law*, kontinentalnega in socialističnega pravnega sistema?
- Kakšne so razlike med »rule of law«, državo s pravom, pravno državo in vladavino prava, kot je utemeljena v 2. členu slovenske ustave?
- Kaj pomeni, da je sodno varstvo antipod sistema samopomoči?

Pravosodje in sodišča

Za razumevanje in razločevanje pojmov »pravosodje« in »sodišča« je treba najprej razumeti načelo delitve oblasti. To je utemeljeno v 3. členu slovenske ustave, ki ga je ustavno sodišče doslej že doobra napolnilo s svojo sodno prakso. V njej je med drugim poudarilo, da »načelo delitve oblasti ni uveljavljeno zaradi oblasti, ampak zaradi ljudstva, kajti načelo delitve oblasti je tisto načelo, ki naj prepreči zlorabo oblasti, ki gre vselej na račun ljudstva oziroma na račun pravic posameznika. Zato ima načelo delitve oblasti dva pomembna elementa, to je ločitev posameznih funkcij oblasti in obstoj zavor in ravnovesij med njimi. Prvi element zahteva, da so zakonodajna, izvršilna in sodna veja oblasti ločene druga od druge, kar tudi pomeni, da so organi oziroma nosilci teh posameznih vej oblasti ločeni drug od drugega oziroma niso isti. Absolutna izvedba načela ločitve oblasti ne obstaja, saj bi to pomenilo ne samo, da nosilci posamezne veje oblasti postavljajo sami sebe na funkcijo in le njej sami odgovarjajo, da si le sami določajo svojo pristojnost in da s svojimi odločitvami ne smejo posegati v področje druge veje oblasti. Zaradi tega je v sistemih, ki poznajo načelo delitve oblasti, postavljena maksima, da mora med posameznimi vejami oblasti obstajati sistem zavor in ravnovesij, s katerim vsaka od teh vej oblasti vpliva na drugo in jo omejuje, prav tako pa tudi do določene mere sodelovanje, saj si sicer ni mogoče predstavljati delovanja sistema državne oblasti kot celote.«¹³

Oblast se deli na zakonodajno, izvršilno in sodno. Pravosodna veja oblasti, drugače kot se včasih zmotno poudarja v laični ali celo strokovni javnosti, ne obstaja.¹⁴

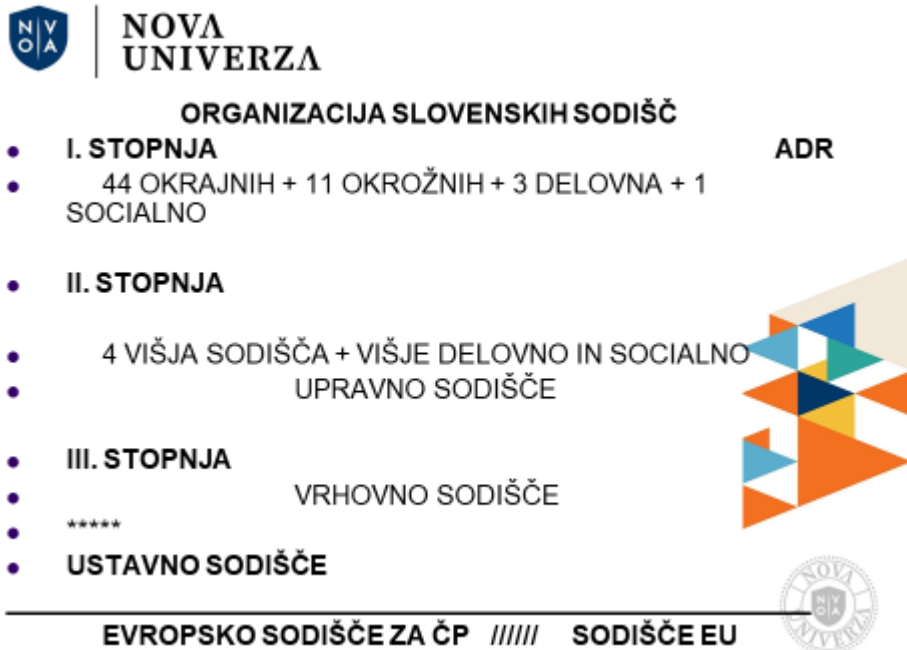
Sodno vejo oblasti sestavljajo sodišča, ki je v Sloveniji, tako kot v drugih sodobnih ustavnih demokracijah, zaradi zagotavljanja pravice do pritožbe organizirana hierarhično (stopnjevito). Na prvi stopnji delujejo okrajna in okrožna sodišča. Na drugi stopnji sodijo višja sodišča. Najvišje sodišče v državi, ki deluje na tretji stopnji, pa je vrhovno sodišče. Ustavno sodišče je del sodne veje oblasti v širšem smislu, ni pa del sistema rednega sodstva. Zaupana mu je namreč posebna pristojnost varuha ustavnosti in zakonitosti ter človekovih pravic.

---

13 U-I-83/94

14 M. Avbelj, O dilemah našega tožilstva, <https://www.finance.si/8963792/O-dilemah-nasega-tozilstva>

Slovenski sodni sistem je tudi del evropskega ustavnega prostora, zato je za njegovo delovanje pomembna tudi vloga Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) in Sodišča Evropske unije (SEU). Sistem sodnega varstva pa dopolnjuje tudi alternativni načini reševanja sporov (ADR).

Izraz pravosodje pa označuje vse tiste državne in zasebne institucije, katerih delo je pomembno za zagotavljanje pravice do poštenega sojenja, ki se izvaja v okviru sodne veje oblasti.

Pravosodje poleg sodne veje oblasti, ki jo podrobneje obravnavamo v naslednjem modulu, sestavljajo še:

Ministrstvo za pravosodje

- <https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-pravosodje/o-ministrstvu/>
- <https://www.gov.si/assets/organizirani/ministrstva/245890d7c5/Organigram-Ministrstva-za-pravosodje.pdf>

Državno tožilstvo

V skladu z 135. in 136. členom ustave državni tožilec vlaga in zastopa kazenske obtožbe in ima druge z zakonom določene pristojnosti. Funkcija državnega tožilca ni združljiva s funkcijami v drugih državnih organih, v organih lokalne samouprave in v organih političnih strank ter z drugimi funkcijami in dejavnostmi, za katere to določa zakon.

- Pristojnosti in organizacijo državnega tožilstva ureja [Zakon o državnem tožilstvu](#)
- Podrobnejšo predstavitev državnega tožilstva si lahko ogledate tu <https://www.dt-rs.si/o-to%C5%BEilstvu>
- <https://www.dt-rs.si/o-odt>
- Pomembnejše odločbe ustavnega sodišča v zvezi z državnim tožilstvom so naslednje:
  - U-I-307/94
  - U-I-42/12
  - U-I-228/06
  - Up-1128/12
  - Up-326/14
  - Up-814/14

Državno odvetništvo

Položaj, organizacijo in pristojnosti državnega odvetništva ureja [Zakon o državnem odvetništvu](#), ki v 2. členu določa, da državno odvetništvo opravlja strokovne naloge na področju varstva premoženjskih in drugih pravic in interesov države prek pravnega zastopanja pred sodišči in upravnimi organi v Republiki Sloveniji, pred tujimi sodišči in tujimi arbitražami ter pred mednarodnimi sodišči in mednarodnimi arbitražami.

- Podrobnejša predstavitev državnega odvetništva je na voljo tu <https://www.dodv-rs.si/>
- <https://www.dodv-rs.si/o-drzavnem-odvetnistvu/organigram/>

Notariat

Položaj, organizacijo in pristojnosti notariata ureja [Zakon o notariatu](#), ki v svojem uvodnem členu določa, da je notariat javna služba, katere delovno področje in pooblastila določa zakon. Notariat opravljajo notarji in notarke, imenovani po tem zakonu, kot svobodni poklic. Notarji opravljajo svojo poklicno dejavnost osebno, razen v primerih, ki jih določa ta zakon, ki tudi določa pravice in dolžnosti notarjev.

Notarji se kot svoboden poklic združujejo v svojo stanovsko zbornico. To je Notarska zbornica Slovenije, ki skrbi za ugled, verodostojnost in razvoj notariata ter zastopa interese notarjev, notarskih pomočnikov in notarskih pripravnikov.¹⁵

- Podrobneje o delovanju notarjev: <https://www.notar-z.si/>
- Pomembnejše odločbe ustavnega sodišča v zvezi z notariatom sta:
  - U-I-244/94
  - U-I-9/98

Odvetništvo

Ustava v 137. členu določa, da je odvetništvo kot del pravosodja samostojna in neodvisna služba, ki jo ureja zakon. To je [Zakon o odvetništvu](#). Tudi odvetniki imajo svojo stanovsko organizacijo: odvetniško zbornico. Odvetniki, ki opravljajo odvetniški poklic v Republiki Sloveniji, se obvezno združujejo v Odvetniško zbornico Slovenije. Ta spremlja in obravnava problematiko dela odvetnikov, skrbi za skladen razvoj odvetništva, sprejema kodeks odvetniške poklicne etike in opravlja druge z zakonom določene naloge. Zbornica sodeluje z odvetniškimi organizacijami drugih držav. Pri medsebojnem sodelovanju v postopkih za pridobitev pravice do opravljanja odvetniškega poklica v drugi državi je zbornica dolžna ohraniti zaupnost izmenjanih podatkov.¹⁶

- Podrobneje o delu odvetnikov: <http://www.odv-zb.si/>
- Pomembnejše odločbe ustavnega sodišča v zvezi z odvetništvom so:
  - U-I-9/98
  - Up-619/15
  - U-I-115/14, Up-2018/14

---

¹⁵ 107. člen Zakona o notariatu.

¹⁶ 42. člen Zakona o odvetništvu.

1 Vprašanja za ponovitev in samostojno raziskovanje

- Ali je pravosodje samostojna veja oblasti?
- Katere so ključne pristojnosti ministrstva za pravosodje?
- Kaj pomeni neodvisnost tožilstva v okviru izvršilne veje oblasti?
- Kaj pomeni neodvisnost državnega odvetništva v okviru izvršilne veje oblasti?
- Kateri deli pravosodja imajo svoje stanovske zbornice in katere pristojnosti te opravljajo?
- Katera je ustavna funkcija odvetništva, ki presega njegov izključno zasebni značaj?
- Na kateri (zgodovinski) predpostavki je utemeljeno delovanje notariata?

Slovenska ustavna ureditev sodne veje oblasti

Kot smo že spoznali v prejšnjem modulu, je slovenski sodni sistem sestavljen iz rednih sodišč ter ustavnega sodišča. V tem modulu obravnavamo ustavne garancije, ki jih uživa slovenski sodni sistem in ki obenem delujejo kot kvalitativne zaveze, ki jih morajo slovenska sodišča in njihovi sodniki izpolnjevati v okviru pravnega reda Republike Slovenije kot celote in še posebej slovenske ustave. Ta v 125. členu določa, da so sodniki pri opravljanju sodniške funkcije neodvisni. Njihova neodvisnost mora biti tako kolektivna kot individualna, kakor tudi zunanja in notranja. Poglavitna je vendarle individualna neodvisnost sodnika. Samo neodvisni sodniki kot posamezniki lahko prispevajo k neodvisnemu sodstvu kot celoti. Prav tako v 125. členu ustava določa, da so sodniki pri svojem odločanju vezani na ustavo in zakon. V skladu z načelom zakonitosti sodniki lahko opustijo uporabo podzakonskega akta, za katerega menijo, da je nezakonit. Tega pa ne smejo storiti v primeru zakona, za katerega menijo, da je protiustaven. V tem primeru morajo prekiniti postopek in vložiti zahtevo za presojo domnevno protiustavnega zakona pred ustavnim sodiščem. V Sloveniji je sicer uveljavljena centralizirana presoja ustavnosti. O ustavnosti zakonov in podzakonskih aktov lahko odloča samo ustavno sodišče, vendar pa to ne pomeni, da redna sodišča niso dolžna spoštovati ustave. Nasprotno.

126. člen ustave določa, da ureditev in pristojnosti sodišč določa zakon. Ključna sta dva zakona: Zakon o sodiščih¹⁷ ter Zakon o sodniški službi.¹⁸ Ustava še posebej izpostavlja, da izrednih sodišč ni dovoljeno ustanavljati, v mirnem času pa tudi vojaških sodišč ne. Najvišje sodišče v državi ni ustavno, temveč je to vrhovno sodišče, ki v skladu 127. členom ustave odloča o izrednih pravnih sredstvih ter opravlja druge zadeve, ki jih določa zakon. Z namenom varovanja neodvisnosti sodnika posameznika ter sodstva kot celote, ter za zagotavljanje spoštovanja pravice do poštenega sojenja slovenska ustava v 129. členu uvaja t.i. trajni sodniški mandat. Funkcija sodnika je trajna. Zakon določa starostno mejo in druge pogoje za izvolitev. Zakon določa tudi starostno mejo, pri kateri se sodnik upokoji.¹⁹ Sodnike sicer, drugače kot v številnih drugih državah, v Sloveniji voli državni zbor na predlog sodnega sveta.²⁰ Sodni svet je temeljni organ slovenske sodniške samouprave. V 131. členu ustave je določeno, da ga sestavlja 11 članov. Pet članov izvoli

---

¹⁷ Zakon o sodiščih (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo).

¹⁸ Zakon o sodniški službi (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo)

¹⁹ Prav tam 8. in 74. člen.

²⁰ Ustava 129. člen

na predlog predsednika republike državni zbor izmed univerzitetnih profesorjev prava, odvetnikov in drugih pravnikov, šest članov pa izmed sebe izvolijo sodniki, ki trajno opravljajo sodniško funkcijo. Predsednika izberejo člani sveta izmed sebe.²¹ Podrobneje organizacijo dela in pristojnosti sodnega sveta ureja Zakon o sodnem svetu.²² Te zajemajo pooblastila v zvezi z uveljavljanjem odgovornosti sodnikov, njihovem napredovanju ipd. Zaradi varovanja neodvisnosti sodstva je pomembno, da sodniku preneha sodniška funkcija samo, če nastopijo razlogi, ki jih določa zakon. Če sodnik pri opravljanju sodniške funkcije krši ustavo ali huje krši zakon, lahko državni zbor na predlog sodnega sveta sodnika razreši. V primeru naklepno storjenega kaznivega dejanja z zlorabo sodne funkcije, ugotovljenega s pravnomočno sodno odločbo, državni zbor sodnika razreši.²³

Poleg tega 133. člen ustave določa še nezdržljivost sodniške funkcije, tako da predpisuje, da funkcija sodnika ni združljiva s funkcijami v drugih državnih organih, v organih lokalne samouprave in v organih političnih strank, ter z drugimi funkcijami in dejavnostmi, za katere to določa zakon. Pomembno je tudi, da je sodniku zagotovljena imuniteta. Nikogar, ki sodeluje pri sojenju, ni mogoče klicati na odgovornost za mnenje, ki ga je dal pri odločanju v sodišču. Sodnik ne sme biti priprt, niti ne sme biti brez dovoljenja državnega zbora zoper njega začel kazenski postopek, če je osumljen kaznivega dejanja pri opravljanju sodniške funkcije.²⁴ Imuniteta sodnika pa, seveda, ne pomeni njegove popolne pravne in/ali disciplinske neodgovornosti. Ustava v 128. členu določa tudi udeležbo državljanov pri izvajanju sodne oblasti. V Sloveniji nimamo porote, imamo pa sistem sodnikov porotnikov, ki je podrobneje urejen v Zakonu o sodiščih.

---

21 Ustava 131. člen

22 Zakon o sodnem svetu (Uradni list RS, št. 23/17 in 178/21 – odl. US)

23 132. člen ustave.

24 134. člen ustave

1 Vprašanja za ponovitev in samostojno raziskovanje

-
- Pojasnite razliko med neodvisnostjo in nepristranostjo.
- Opredelite različne dimenzije neodvisnosti sodstva.
- Kaj pomeni in zakaj je pomembno, da imajo sodniki trajni mandat?
- Kaj je to sistem sodniške samouprave?
- Čemu služi instančna urejenost sodišč?
- Pojasnite pojma imuniteta sodnika in inkompatibilnost funkcije.

Pravica do sodnega varstva – teoretični del

V prejšnjem poglavju opisana ustavna struktura sodstva mora biti vzpostavljena zato, da se zagotavlja pravica do poštenega sodnega varstva. Vsebina te pravice v slovenskem pravnem redu je opredeljena od 22. do 25. člena ustave ter v 1. odst. 6. člena EKČP.

22. člen ustave varuje pravico do enakega varstva pravic. Opredeljuje, da je vsakomur zagotovljeno enako varstvo njegovih pravic v postopku pred sodiščem in pred drugimi državnimi organi, organi lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil, ki odločajo o njegovih pravicah, dolžnostih ali pravnih interesih.

Pravica iz 22. člena ustave je večplastna. Pomembno je, da se ne razteza samo na sodne postopke, temveč zajema postopke vseh oblastvenih organov. Ključno je, da se uveljavlja za varovanje svojih pravic. V slovenskem pravnem redu *actio popularis* ne obstaja. Za sprožanje kateregakoli postopka z javnopravnimi učinki je zato v Republiki Sloveniji treba izkazati pravni interes.

Iz ustavnih garancij 22. člena ustave je ustavno sodišče razvilo: pravico do enake obravnave pred vsemi oblastvenimi organi; pravico do obrazložene odločbe; pravico do spoštovanja ustaljene sodne/upravne prakse. Iz ustavnih garancij 22. člena na najsplošnejši ravni izhaja tudi pravica do enakosti orožij, ki je podlaga za načelo kontradiktornosti. Podrobnosti v zvezi s temi pravicami so vsebovane v sodbah ustavnega sodišča, ki te pravice razdelajo na konkretni in praktični ravni.

23. člen zagotavlja pravico do sodnega varstva. Določa, da ima vsakdo pravico, da o njegovih pravicah in dolžnostih ter o obtožbah proti njemu brez nepotrebnega odlašanja odloča neodvisno, nepristransko in z zakonom ustanovljeno sodišče. Sodi mu lahko samo sodnik, ki je izbran po pravilih, vnaprej določenih z zakonom in s sodnim redom. Tudi ta pravica je večplastna in daje posamezniku pravico do:

- neodvisnega sodnika v: kolektivnem (institucionalnem); individualnem (notranjem) smislu
- nepristranskega sodnika v: subjektivnem in v objektivnem smislu
- odločanje brez nepotrebnega odlašanja oz. sojenja v razumnem roku
- do zakonitega in naravnega sodnika, takega torej, ki je v izbran v skladu z zakonom, sledeč sodnemu redu, tako da si sodnik sam ne more izbrati svojih primerov. Sodišča lahko ustanavlja samo zakonodajalec, nikakor ne izvršilna veja oblasti.

Pomemben element pravice do poštenega sojenja je tudi javnost sojenja, ki je zagotovljena s 24. členom ustave. Ta določa, da so sodne obravnave javne; sodbe se izrekajo javno, razen v primeru izjem, ki jih določa zakon.

Nenazadnje, z namenom zagotavljanja pravno pravih sodnih odločb je zagotovljena tudi pravica do pravnega sredstva. Kot določa 25. člen ustave, je vsakomur zagotovljena pravica do pritožbe ali drugega pravnega sredstva proti odločbam sodišč in drugih državnih organov, organov lokalnih skupnosti in nosilcev javnih pooblastil, s katerimi ti odločajo o njegovih pravicah, dolžnostih ali pravnih interesih.

Pravica do sodnega varstva – praktični del

1 Enako varstvo pravic v postopkih (22. člen ustave)

1.1 Up-919

»12. Iz ustaljene ustavnosodne presoje izhaja, da je obrazložena sodna odločba bistven del poštenega sodnega postopka. Z njo je sodišče dolžno na konkreten način in z zadostno jasnostjo opredeliti razloge, na podlagi katerih je sprejelo svojo odločitev. Pri tem obrazložitev sodne odločbe ni samo sredstvo za zagotavljanje katere druge človekove pravice (npr. pravice do izjave),[2] temveč, kot to izhaja iz ustavnosodne presoje, pomeni samostojno in avtohtono prvino pravice do poštenega sojenja, ki ga zagotavlja 22. člen Ustave. Njena izvorna vrednost je v zagotavljanju uvida v razloge za odločitev same po sebi, in to predvsem stranki, ki v postopku odločanja o svoji pravici, obveznosti oziroma pravnem interesu ni bila uspešna.[3]

13. Zahteva po obrazloženosti odločb instančnih sodišč je praviloma nižja od siceršnje zahteve po obrazloženosti sodnih odločb, vendar le, kadar instančno sodišče pritrdi pravnemu naziranju nižjih sodišč in je zato mogoče že iz sodbe nižjih sodišč razbrati razloge za sprejeto pravno stališče. V primerih, kot je obravnavani, v katerem je Vrhovno sodišče na podlagi drugačne razlage predpisov spremenilo odločitev nižjih sodišč, pa vsebina obveznosti do obrazložitve ne more biti bistveno ožja od obveznosti sodišča prve stopnje.[4] Iz sodbe instančnega sodišča mora biti zato v takšnih primerih razvidno, da je sodišče pri odločanju upoštevalo vse bistvene navedbe pritožnika v postopku.[5] Pri tem se po ustaljeni ustavnosodni presoji obveznost sodišča do opredelitve ne nanaša samo na dejanske navedbe, temveč obsega tudi zahtevo po opredelitvi sodišča do nosilnih pravnih naziranj stranke, ki so dovolj argumentirana, ki niso očitno neutemeljena in ki za odločitev v zadevi po razumni presoji sodišča niso neupoštevna. Za zagotovitev ustavne pravice do poštenega sodnega sojenja kot tudi za zagotovitev zaupanja v sodstvo je namreč velikega pomena, da stranka, tudi če njenemu zahtevku ni ugodeno, lahko spozna, da se je sodišče z njenimi argumenti seznanilo in jih obravnavalo, in da ne dvomi, ali jih sodišče morda ni enostavno prezrlo.[6] Poleg tega, da se mora instančno sodišče opredeliti do vseh bistvenih navedb strank v postopku, pa to sodišče v primerih, ko na podlagi drugačne razlage predpisov spremeni odločitev nižjega sodišča, tudi ne sme spregledati bistvenih razlogov, s katerimi je nižje sodišče utemeljilo izdajo za pritožnika ugodne sodne odločbe. Tudi opredelitev do teh argumentov namreč prispeva k

prepričljivosti odločitve sodišča (in s tem njene sprejemljivosti za stranko, ki je v sporu izgubila) kot eni izmed zahtev, ki izhaja iz pravice do obrazloženosti sodne odločitve.«

1.2 Up-164/15

»9. Ne glede na to, kako jasno je neko pravno pravilo, je v vsakem pravnem sistemu predmet (sodne) razlage. Vselej namreč obstaja potreba po razjasnitvi pravnega pravila in prilagoditve spreminjajočim se okoliščinam primera. Ponovno, čeprav je predvidljivost razlage močno zaželeno, lahko pripelje do pretirane rigidnosti in lahko prepreči, da se pravo prilagaja spreminjajočim se okoliščinam oziroma družbenim razmeram. Naloga sodišč je torej prav v odpravi razlagalnih dvomov. Sodišča so namreč tista, ki so v prvi vrsti dolžna razlagati pravo in si pri tem na podlagi 125. člena Ustave na vseh stopnjah sojenja prizadevati, da v okviru uveljavljenih metod razlage poiščejo takšno, katere rezultat je skladen z Ustavo. Razvoj prava s pomočjo sodne prakse je nujni del pravne tradicije v vsakem pravnem sistemu. Vendar mora biti tudi razvoj sodne prakse predvidljiv do te mere, da se lahko naslovniki pravne norme prilagodijo pravnemu razvoju, ki je posledica spreminjajoče se sodne prakse. Sodišče torej mora presoditi, ali je lahko posameznik razumno predvidel ravnanje, ki ga od njega zahteva spremenjena (nova) sodna praksa. Pri tem mora upoštevati zakon, kot je veljal v pravno odločilnem trenutku, ter (sodno) prakso pred uveljavitvijo novega sodno sprejetega pravnega pravila, pa tudi druge pomembne okoliščine,[5] kot na primer, ali je bila (sodna) praksa problematizirana, kritizirana v pravni literaturi, posledice uporabe novega pravila za stranko, zlasti pozitivni ali negativni učinek na njen pravni položaj itd. Bolj ko je sodna praksa ustaljena in enotna, večja stopnja predvidljivosti se zahteva. Uporaba nove oziroma spremenjene sodne prakse v posameznem primeru tako zahteva, da se poišče ravnovesje med stalnostjo in predvidljivostjo in s tem zaupanjem v pravo na eni strani ter potrebo po razvoju prava oziroma prilaganju prava spremenjenim družbenim razmeram prek sodne prakse na drugi strani. Vselej pa mora sodišče obrazložiti, zakaj je pri odločitvi v konkretni zadevi odločilo po stari sodni praksi oziroma zakaj po novi, saj to zahteva ustavnoproceno jamstvo obrazloženosti, varovano z 22. členom Ustave.«

2 Pravica vsakogar, do nepristranskega in neodvisnega sodišča (23. člen ustave)

2.1 U-I-65/05

»7. V skladu s temi izhodišči je Ustavno sodišče že sprejelo stališče, po katerem se pravica do sodnega varstva iz prvega odstavka 23. člena Ustave ne izčrpa že s tem, da je zagotovljena možnost predložiti zadevo sodišču. Smisel pravice do sodnega varstva je nasprotno v zagotovitvi, da sodišče v razumnem času vsebinsko, meritorno odloči v zadevi, ki mu je predložena v odločitev. Iz zahteve, po kateri se morajo človekove pravice uresničevati na način, ki zagotavlja njihov poln učinek, nadalje izhaja, da se pravica do sodnega varstva ne izčrpa niti takrat, ko sodišče v posamezni zadevi izda meritorno, vsebinsko odločitev. Sestavni del pravice do sodnega varstva je namreč tudi pravica zahtevati, da se doseže izvršitev sodne odločbe, s katero je sodišče odločilo o kakšni

pravici ali obveznosti. Namen in cilj sodnega varstva je namreč praviloma dokončno dosežen šele z uresničitvijo določene pravice oziroma pravnega razmerja in ne le z odločitvijo o njegovem obstoju. Zato morajo biti tistim, ki jim je bila pravnomočno priznana pravica, dani možnost in sredstva, da to pravico tudi dejansko uveljavijo (odločba Ustavnega sodišča št. Up-181/99 z dne 18. 12. 2002, Uradni list RS, št. 7/03 in OdlUS XI, 292; odločba št. U-I-339/98 z dne 21. 1. 1999, Uradni list RS, št. 11/99 in OdlUS VIII, 13). Pravica dobiti od sodišča odločitev o zadevi, ki je predmet presoje (right to obtain "determination" of the dispute), in pravica doseči izvršitev pravnomočne sodbe sta tudi po ustaljeni sodni praksi ESČP sestavni del pravice do dostopa do sodišča, kot jo zagotavlja prvi odstavek 6. člena EKČP.[3]

8. Bistveni sestavni del pravice do sodnega varstva je tudi pravica do sojenja brez nepotrebne odlašanja, ki zagotavlja vsakomur, ki kot stranka nastopa v sodnem postopku, da bo lahko v razumnem času s sodnim varstvom uveljavil svoje pravice.[4] V tem smislu gre za pravico, ki je eden od bistvenih pogojev za učinkovito uresničevanje vseh drugih človekovih pravic. Njen namen je zagotoviti učinkovitost 4 sodnega varstva: prepozno sodno varstvo lahko izniči njegove učinke. Če namreč sodno varstvo pride prepozno, je prizadeta oseba v enakem položaju kot tedaj, ko sodnega varstva sploh nima (justice delayed is justice denied). Pravica do sojenja v razumnem roku je zagotovljena tudi s prvim odstavkom 6. člena EKČP, ki določa, da ima vsakdo pravico, da o njegovih civilnih pravicah in obveznostih ali o kakršnih koli kazenskih obtožbah zoper njega pravično in javno v "razumnem roku" odloča neodvisno in nepristransko sodišče. Iz sodne prakse ESČP izhaja, da je pravica do sojenja v razumnem roku izjemnega pomena za kakovost sojenja[5] in da EKČP zavezuje države pogodbenice, da organizirajo svoje pravne sisteme tako, da sodišča lahko izpolnjujejo zahteve iz prvega odstavka 6. člena EKČP, vključno z razumno dolžino postopka. Država mora zato organizirati sodstvo tako, da je zagotovljeno dejansko uresničevanje te pravice.[6] Ta zahteva izvira iz njene pozitivne dolžnosti pri varovanju človekovih pravic... «

2.2 Up/365/05

»5. Iz pravice do nepristranskega sojenja po prvem odstavku 23. člena Ustave med drugim izhaja zahteva, da sodnik s stranko ali s spornim predmetom ne sme biti povezan tako, da bi to lahko povzročilo ali pa vsaj ustvarilo upravičen dvom, da sodnik v sporu ne more več odločiti objektivno, nepristransko in z izključnim upoštevanjem pravnih kriterijev. Ker so zakonske določbe o izločitvi sodnika neposredno namenjene uresničevanju ustavne pravice do nepristranskega sojenja, lahko na podlagi ustavne pritožbe morebitne kršitve v zvezi s tem presoja tudi Ustavno sodišče (tako npr. odločba št. Up-52/99 z dne 21. 11. 2002, Uradni list RS, št. 105/02 in OdlUS XI, 285). To sicer ne pomeni, da lahko Ustavno sodišče v smislu polne instančne presoje ugotavlja, ali je odločitev sodišča pravilna in zakonita, pač pa lahko v konkretnem primeru ugotavlja, ali je Višje sodišče s tem, ko je izdalo končno odločbo v zadevi, še preden je bilo odločeno o pritožnikovem predlogu za izločitev ene od višjih sodnic, kršilo pritožnikovo pravico iz prvega odstavka 23. člena Ustave.

6. Po stališču Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju ESČP) sta za obstoj nepristranskosti sojenja odločilna tako subjektivni kriterij, pri katerem gre za ugotavljanje osebnega prepričanja sodnika, ki odloča v konkretnem primeru, kot tudi objektivni kriterij, kjer gre za presojo, ali je sodnik v postopku zagotavljal uresničevanje procesnih jamstev tako, da je izključen vsak upravičen dvom v njegovo nepristranskost. 1 Pri uresničevanju pravice do nepristranskega sojenja ni pomembno zgolj to, da je nepristranskost sojenja dejansko zagotovljena, temveč se mora ta odražati tudi navzven. Gre za t. i. videz nepristranskosti sojenja. 2 Pomembno je torej, da sodišče pri postopanju v konkretni zadevi ustvarja oziroma ohrani videz nepristranskosti. V nasprotnem primeru je lahko ogroženo tako zaupanje javnosti v nepristransko sodišče nasploh kot tudi zaupanje strank v nepristranskost sojenja v konkretni zadevi... «

3 Pravica do zakonitega (naravnega) sodnika (23. člen ustave)

3.1 U-I-209/93

»Drugi odstavek 23. člena Ustave določa, da o pravicah in dolžnostih vsakogar lahko sodi samo sodnik, ki je izbran po pravilih, vnaprej določenih z zakonom in s sodnim redom. Ta ustavna določba preprečuje naknadno izbiro sodnika oziroma določitev kriterijev za izbiro sodnika, ki bo odločal v posamezni zadevi potem, ko je spor že nastal. Vnaprej določena pravila morajo izključiti diskrecijo kateregakoli organa pri določanju sodnika, ki bo odločal v posameznem primeru. Ta pravila tudi ne smejo puščati nobene nepotrebne negotovosti in nedoločnosti pri določitvi sodnika. Določba naj zagotovi, da se bodo zadeve dodeljevale posameznim sodnikom po vnaprej določenih pravilih, ki dodelitev vežejo na naključne opredelilne znake zadeve. Določbo drugega odstavka 23. člena Ustave je treba kot procesno pravilo obravnavati paralelno z načelom zakonitosti kot materialnim pravilom: v obeh primerih gre za načelo vnaprejšnje splošne določenosti, ki naj naslovnike norme štiti pred samovoljo organov državne oblasti.

Prvenstveni namen določbe 2. odstavka 23. člena Ustave je torej onemogočiti diskrecionaren vpliv sodišča in vsakega drugega organa na izbiro sodnika v posamični zadevi. Navedena določba pa ne zahteva takšne ureditve, ki bi tudi strankam v postopku preprečila vsakršen vpliv na to, kateri sodnik (ne) bo odločal v njihovi zadevi. Ureditev, ki bi v vseh primerih vnaprej onemogočala vsakršen vpliv ene ali obeh strank na določitev sodnika, ki bo odločal v posamični zadevi, že pojmovno ni mogoča. Stranke vedo, kateri sodniki so razporejeni k posameznim sodiščem in na posamezna delovna področja. Že z uporabo pravil o dogovorjeni pristojnosti lahko obe stranki posredno vplivata tudi na to, iz katerega kroga bo določen sodnik, ki bo odločal o posamezni zadevi. Posamezna stranka pa lahko z uporabo pravil o izbirnih pristojnostih vpliva na to, kateri sodniki (ne) bodo odločali v njeni zadevi. Takšne možnosti vpliva stranke na določitev sodnika v posamični zadevi ne ogrožajo ustavnih dobrin, ki jih varujejo določbe 23. člena Ustave. S takšnim ravnanjem tudi ni kršena ta pravica nasprotne stranke, saj ji še vedno sodi sodnik, ki je izbran po pravilih, vnaprej določenih z zakonom in s sodnim redom, ne pa sodnik, ki bi ga ex post določilo sodišče ali kakšen drug organ.«

4 Pravica do sojenja brez nepotrebnega odlašanja (23. člen ustave)

4.1 Up-46/12

»12. Ker prvi odstavek 23. člena Ustave zagotavlja enak obseg varstva pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja kot prvi odstavek 6. člena EKČP, je Ustavno sodišče zatrjevano kršitev presojo na podlagi Ustave. Tako po ustaljeni presoji Ustavnega sodišča te pravice kot tudi po praksi ESČP se kršitev pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja oziroma pravice do sojenja v razumnem roku presoja glede na okoliščine konkretnega primera in glede na merila, ki jih je za te primere izoblikovalo ESČP: zapletenost zadeve, ravnanje državnih organov, ravnanje pritožnika in narava zadeve.[5] Podobna merila je za presojo kršitve pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja določil tudi zakonodajalec v 4. členu ZVPSBNO.[6] Kot izhaja iz novejše sodne prakse Vrhovnega sodišča, to pri presoji kršitve navedene človekove pravice uporabljajo merila iz 4. člena ZVPSBNO, upoštevajoč način izvršitve, določen v odločbi št. U-I-207/08, Up-2168/08.[7] Iz prakse ESČP je razvidno, da se navedena merila za presojo kršitve pravice do sojenja v razumnem roku uporabljajo ne glede na to, ali posameznik zahteva odškodnino za nepremoženjsko škodo oziroma pravično zadoščenje ali za premoženjsko škodo[8] zaradi kršitve navedene pravice. Iz drugega odstavka 21. člena ZVPSBNO izhaja, da morajo sodišča tudi pri odločanju o premoženjski škodi za presojo kršitve pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja upoštevati merila iz 4. člena navedenega zakona. Ta merila so pomemben ustavnopravni okvir, na podlagi katerega je treba presojati obstoj zatrjevane kršitve pravice iz prvega odstavka 23. člena Ustave.«

5 Javnost sojenja (24. člen ustave)

5.1 Up-198/97

»S tem ko je pritožbeno sodišče odločilo na nejavni seji, o kateri pritožnica ni bila obveščena, pa tudi ni bila prekršena pravica do javnosti postopka po 24. členu Ustave. Pravica do javnosti je bila v obravnavani zadevi zagotovljena v postopku pred sodiščem prve stopnje, ki je edino lahko dokončno odločalo o dejanskih vprašanjih. Ni pa ustavna zahteva, da bi morala biti javnost postopka omogočena pred instančnimi sodišči, ki lahko dokončno odločajo le o pravnih vprašanjih - kot je bilo tudi v obravnavanem primeru v postopku pred pritožbenim sodiščem.«

6 Pravica do pravnega sredstva (25. člen ustave)

6.1 Up-686/02

»6. V postopku pred sodiščem in pred drugimi državnimi organi, ki odločajo o pravicah, dolžnostih in pravnih interesih, mora biti vsakomur zagotovljeno enako varstvo njegovih pravic (22. člen Ustave). Že iz te določbe izhaja med drugim zahteva, da so odločbe, s katerimi pristojni organ odloči o posameznikovih pravicah, dolžnostih ali pravnih interesih, obrazložene. Zoper take odločbe Ustava zagotavlja pravico do pravnega

sredstva (25. člen Ustave), to jamstvo pa je lahko učinkovito le, če je odločba v vsaki bistveni točki obrazložena na tako konkreten (ne pavšalen, abstrakten, splošen) način, da je mogoča presoja njene pravilnosti. Če je obrazložitev pomanjkljiva, so lahko pravna sredstva le navidezna. Stopnja podrobnosti, s katero mora biti obrazložena odločba, je zato določena s tistim, kar zahteva učinkovito pravno sredstvo zoper odločbo v vsakem posameznem primeru. V zvezi s tem je Ustavno sodišče že v svoji odločbi št. U-I-98/91 z dne 10. 12. 1992 (Uradni list RS, št. 61/92 in OdlUS I, 101) poudarilo, da smisel ustavnega zagotovila iz 25. člena Ustave ni le v tem, da zagotavlja posamezniku pravico do vložitve pravnega sredstva, temveč predvsem v tem, da lahko z vložitvijo pravnega sredstva učinkovito brani in varuje svoje pravne interese.«

7 Vprašanja za ponovitev in samostojno raziskovanje

- Izhajajoč iz ustaljene sodne prakse Ustavnega sodišča, opredelite vsebino človekove pravice iz 22. člena ustave.
- Izhajajoč iz ustaljene sodne prakse Ustavnega sodišča, opredelite vsebino človekove pravice iz 23. člena ustave.
- Izhajajoč iz ustaljene sodne prakse Ustavnega sodišča, opredelite vsebino človekove pravice iz 24. člena ustave.
- Izhajajoč iz ustaljene sodne prakse Ustavnega sodišča, opredelite vsebino človekove pravice iz 25. člena ustave.

Postopki pred sodišči, ADR, sodišče EU in ESČP

Sodnih postopkov je več vrst, odvisno od predmeta pravnega spora, o katerem je treba odločiti. V temeljnem lahko po vsebini ločimo civilne, kaznovalne in upravne postopke.

Civilni postopki se delijo na pravdne in nepravdne. Ker praviloma potekajo v horizontalnih razmerjih med prirejenimi posamezniki, je zanje značilna avtonomija strank; dispozitivnost njihovih zahtevkov; kontradiktornost; akuzatornost ter načelna vezanost sodišča na zahtevke strank. Pravdni postopek ureja Zakon o pravdnem postopku,²⁵ nepravdne pa Zakon o nepravdnem postopku.²⁶

Kaznovalni postopki so prekrškovni, ki se odvijajo v postopkih, kjer gre za manjšo ogroženost pravno varovane dobrine, ter kazenski postopek, ki poteka v primeru pregona kaznivih dejanj. Za razliko od civilnih postopkov so kaznovalni postopki prisilni; potekajo v vertikalnem razmerju do države v primeru suma storitve enega od kaznivih dejanj, ki je opredeljeno v Kazenskem zakoniku.²⁷ Kaznovalni predpisi so kogentne narave in jih ni mogoče spremeniti s svobodno voljo strank, katerim pa mora biti v poštenem postopku v skladu z načelom kontradiktornosti zagotovljena enakost orožij. V Sloveniji kazenski postopek še vedno zasleduje načelo materialne resnice. Prekrškovni postopek je urejen v Zakonu o prekrških,²⁸ medtem ko kazenski postopek ureja Zakon o kazenskem postopku.²⁹

Upravni postopki so oblastveni postopki v vertikalnih razmerjih, kadar se odloča o upravnih stvari. Njen temeljni opredeljitveni element je javni interes. Tako kot kaznovalni postopki so tudi upravni postopki prisilne narave, niso podvrženi svobodni volji strank, katerim pa mora biti zagotovljena poštena obravnava, zlasti upošteva načelo kontradiktornosti. Upravni postopki v upravnem delu potekajo v okviru javne uprave in jih ureja Zakon o splošnem upravnem postopku;³⁰ po dokončnosti upravne odločbe pa je možen tudi sodni upravni spor pred upravnim sodiščem, katerega podrobnosti ureja Zakon o upravnem sporu.³¹

---

25 Zakon o pravdnem postopku (Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo)

26 Zakon o nepravdnem postopku (Uradni list RS, št. 16/19)

27 Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo)

28 Zakon o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 176/21 – uradno prečiščeno besedilo)

29 Zakon o prekrških (Uradni list RS, št. 29/11 – uradno prečiščeno besedilo)

30 Zakon o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 24/06 – uradno prečiščeno besedilo)

31 Zakon o upravnem sporu (Uradni list RS, št. 105/06, 107/09)

Ker so sodni postopki pogosto lahko predolgi, prepočasni, tudi predragi in ker sodnikom, ki so večinoma pravniki generalisti, manjka tudi specializiranih znanj, se v zadnjih desetletjih v praksi vse bolj krepijo tudi alternativni načini reševanja sporov. Teh je več vrst in so lahko bolj ali manj (ne)zavezujoči ali (ne)formalni. Mednje uvrščamo vsaj: pogajanja, conciliacijo, mediacijo, poravnavo, arbitražo v različnih oblikah (ad hoc, stalna, zavezujoča/nezavezujoča, javnopravna/zasebnopravna). V teoriji se v prid izvensodnega, alternativnega reševanja sporov navaja več razlogov. Zlasti: konsenzualni značaj postopka; večja hitrost in učinkovitost reševanja sporov; več zasebnosti in avtonomije strank; stroškovna učinkovitost in večja kakovost sprejetih odločitev zaradi specializiranega znanja mediatorjev, arbitrov. Vendar pa se vse te prednosti lahko v manj ugodnih okoliščinah spremenijo tudi v svoje nasprotje. V Sloveniji imamo za namene alternativnega reševanja sporov tudi poseben istoimenski zakon.³²

Od leta 2004 je Slovenija tudi članica Evropske unije, kar pomeni, da se je na našo državo odtlej razširila tudi pristojnost Sodišča Evropske unije. O tem sodnem organu EU, ki ga sestavljata Sodišče in Splošno sodišče, in je pristojno za zagotavljanje spoštovanje prava EU s strani držav članic in posameznikov, si lahko več preberete tu: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_6999/sl/. Delo Sodišča EU namreč podrobneje obravnavajo drugi obvezni predmeti na Fakulteti za državne in evropske študije.

Sodišče Evropske unije je, seveda, treba razlikovati od Evropskega sodišča za človekove pravice. Sodišče EU ima sedež v Luksemburgu in je pristojno za pravilno uporabo prava EU. Odloča o tožbah Evropske komisije ali države članice zoper drugo državo članico ter o tožbah institucij EU in posameznikov zoper pravne akte in odločitve institucij EU. Za razliko od Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) posamezniki pred sodiščem v Luksemburgu ne morejo nikdar vložiti tožbo zoper državo. Morebitne kršitve prava EU s strani organov države članice morajo posamezniki vselej uveljavljati pred sodišči držav članic, ta pa, če so v dvomu glede pravilne razlage ali veljavnosti prava EU, lahko v zvezi s tem v postopku predhodnega odločanja zastavijo vprašanje Sodišče EU.

Nasprotno pa je ESČP, kot organ Sveta Evrope, poklican za nadzor nad spoštovanjem Evropske konvencije za varovanje človekovih pravic in svoboščin (EKČP) s strani držav članic Sveta Evrope. Tožniki pred ESČP, ki ima sedež v Strasbourg, so posamezniki, ki se na ESČP lahko obrnejo, potem ko so izčrpali vsa pravna sredstva pred nacionalnimi sodišči. Za ESČP zato rečemo, da zagotavlja sistem subsidiarnega pravnega varstva.

---

32 <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5648>

1 Vprašanja za ponovitev in samostojno raziskovanje

- Katere so bistvene razlike med civilnimi, kazenskimi in upravnimi sodnimi postopki?
- Razložite prednosti in slabosti ADR v primerjavi s sodnim načinom reševanja sporov.
- Katere so temeljne pristojnosti Sodišča Evropske unije?
- Katere so temeljne razlike med Sodiščem EU in ESČP?

Ustavno sodišče in postopki pred njim

Poleg rednih sodišč imamo v Sloveniji tudi poseben ustavnopravni organ za presojo ustavnosti in zakonitosti ter varovanje človekovih pravic. To je ustavno sodišče. Slovenska ureditev ustavnega sodstva je oblikovana po kelsenijanskem vzoru. To pomeni, da je pri nas uveljavljena t.i. centralizirana presoja ustavnosti, ki jo zagotavlja en sam, osrednji organ in ne vsa sodišča, ki delujejo v državi. To, seveda, ne pomeni, da tudi t.i. redna sodišča ne zagotavljajo spoštovanja ustave. Nasprotno. Izrecno so vezana na ustavo in zakon, nimajo pa pristojnosti razveljaviti zakona, za katerega menijo ali ugotovijo, da je v nasprotju z ustavo. V takem primeru je zato pristojno ustavno sodišče, na katerega se morajo obrniti redna sodišča v zvezi z zahtevo za presojo ustavnosti.

Pristojnosti ustavnega sodišča so našete v 160. členu ustave in obsegajo presojo:

- skladnosti zakonov z ustavo;
- skladnosti zakonov in drugih predpisov z ratificiranimi mednarodnimi pogodbami in s splošnimi načeli mednarodnega prava;
- skladnosti podzakonskih predpisov z ustavo in z zakoni;
- skladnosti predpisov lokalnih skupnosti z ustavo in z zakoni;
- skladnosti splošnih aktov, izdanih za izvrševanje javnih pooblastil, z ustavo, zakoni in podzakonskimi predpisi;
- odločanje:
  - o ustavnih pritožbah zaradi kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin s posamičnimi akti;
  - o sporih glede pristojnosti med državo in lokalnimi skupnostmi, in med samimi lokalnimi skupnostmi;
  - o sporih glede pristojnosti med sodišči in drugimi državnimi organi;
  - o sporih o pristojnostih med državnim zborom, predsednikom republike in vlado;
  - o protiustavnosti aktov in delovanja političnih strank;
  - o drugih zadevah, ki so mu naložene s to ustavo ali z zakoni.

Na predlog predsednika republike, vlade ali tretjine poslancev državnega zbora izreka ustavno sodišče v postopku ratifikacije mednarodne pogodbe mnenje o njeni skladnosti z ustavo. Državni zbor je vezan na mnenje ustavnega sodišča.

Z vidika zagotavljanja ustavnosti in zakonitosti ter varovanja človekovih pravic pred ustavnim sodiščem v temelju ločimo dva postopka.

- Abstraktna presoja ustavnosti
- Konkretna presoja ustavnosti

Pri abstraktni presoji ustavnosti gre za to, da ne izvira iz konkretnega pravnega, navadno sodnega spora, temveč ustavno sodišče presoja ustavnost in zakonitost abstraktnega predpisa, običajno zakonskega ali podzakonskega akta. Abstraktna presoja se uveljavlja v postopku bodisi z zahtevo po presoji ustavnosti ali zakonitosti bodisi s pobudo za presojo ustavnosti. Razlike med obema postopkoma ni vsebinska, temveč se nanaša na upravičenega predlagatelja. Zahtevo lahko vložijo samo t.i. privilegirani predlagatelji, ki jim Zakon o ustavnem sodišču v naprej priznava pravni interes. Pobudo pa, nasprotno, lahko vložijo samo tiste fizične ali pravne osebe, ki uspejo izkazati pravni interes. Tega je ustavno sodišče po letu 2007 razlagalo precej ozko, tako da fizične ali pravne osebe v praksi največkrat lahko vložijo ustavno pobudo samo skupaj z ustavno pritožbo. Podrobneje je ta zakonska ureditev in sodna praksa v zvezi z njo predstavljena v Komentarju ustave RS, in sicer v zvezi z 162. členom.

Pri konkretni presoji pa gre, nasprotno, za zagotavljanje varovanja človekovih pravic v konkretnih sodnih postopkih, v katerih je pritožnik zoper tamkaj izdane posamične pravne akte že izčrpal vsa pravna sredstva. Konkretna presoja ustavnosti se tako izvaja v postopku z ustavno pritožbo zoper posamične akte državne oblasti. Za njeno vložitev morajo biti izpolnjeni naslednji zakonsko predpisani pogoji.³³

- pritožnik izkaže pravni interes;
- gre za kršitev človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, ki je imela hujše posledice za pritožnika, ali
- gre za pomembno ustavnopravno vprašanje, ki presega pomen konkretne zadeve.
- pritožba se vloži v 60 dneh od dneva vročitve posamičnega akta, zoper katerega je mogoča ustavna pritožba.
- pred vložitvijo pritožbe je treba izčrpati vsa pravna sredstva.

Vsebinski in časovni učinki odločitev ustavnega sodišča so različni glede na tip pravnega akta, ki ga ustavno sodišče presoja. Zakone lahko ustavno sodišče samo razveljavi (delno ali v celoti), s čimer prenehajo veljati za naprej (*ex nunc*). Druge predpise, torej podzakonske akte, pa lahko ustavno sodišče bodisi razveljavi bodisi odpravi. V primeru odprave predpisa se izničijo tudi vse njegove pravne posledice z učinkom za nazaj (*ex tunc*). Ustavno sodišče lahko namesto konstitutivne izda tudi ugotovitveno odločbo, s katero »samo« ugotovi obstoj neustavnosti in zakonodajalcu naloži odpravo protiustavnosti v določenem roku.

---

³³ Podrobneje glej Zakon o ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo, 109/12, 23/20 in 92/21) od 50. – 60. člena.

NOVA
UNIVERZA

USTAVNO SODIŠČE RS

- **Abstraktna presoja**
  - Zahteva za začetek postopka
  - Pobuda za začetek postopka
- **Konkretna presoja**
  - Ustavna pritožba
- **UČINKI:**
  - Razveljavitev *ex nunc*
  - Odprava *ex tunc*

Ker je ustavno sodišče garant ustavne demokracije, za katero je ključno, da so vse veje oblasti in vsi organi podrejeni ustavi ter da je zagotovljeno varovanje človekovih pravic vsakogar, ne glede na preference političnih večin, je ključno, da ustavno sodišče deluje visoko strokovno in s tem politično neodvisno od vsakokratne oblasti. To se lahko zagotovi z ustreznim načinom izvolitve ustavnih sodnikov.

V skladu s 163. in 165. členom ustave je Ustavno sodišče sestavljeno iz devetih sodnikov, ki jih na predlog predsednika republike izvoli državni zbor, na način, ki ga določa zakon. Sodniki se izvolijo izmed pravnih strokovnjakov za dobo 9 let in ne morejo biti ponovno izvoljeni. Predsednika ustavnega sodišča izvolijo sodniki izmed sebe za dobo treh let. Podobno kot sodniki rednih sodišč so tudi ustavni sodniki zavezani z zahtevo po nezdržljivosti funkcij³⁴ ter uživajo zaščito iz naslova imunitete enako kot poslanci.³⁵

Dejanska praksa izvolitev ustavnih sodnikov v Sloveniji pa je precej oddaljena od optimalne: <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/kolumne/174047>

---

34 166. člen ustave.

35 167. člen ustave.

1 Vprašanja za ponovitev in samostojno raziskovanje

- Kako postaneš ustavni sodnik v Republiki Sloveniji?
- Katere so razlike med postopkom abstraktne in konkretne ustavnosodne presoje?
- Kaj je značilno za (de)centralizirano presojo ustavnosti?
- Kakšni so pravni in časovni učinki odločitev slovenskega ustavnega sodišča?
- Kdo lahko po slovenski ustavni in zakonski ureditvi sproži postopek pred ustavnim sodiščem in pod katerimi pogoji?

Izbrane sodbe ustavnega sodišča in ESČP

Zadnji modul obravnava razmerje med ustavnim sodiščem in ESČP, dialog med njima ter nekatere pomembnejše odločbe obeh sodišč. Med odločbami ustavnega sodišča so izbrane tiste, s katerimi se je ustavno sodišče utrdilo svojo vlogo varuha ustavne demokracije, med sodbami ESČP pa tiste, ki so pomembne za slovensko ustavno demokracijo in za razumevanje razmerja med ustavnim sodiščem in ESČP.

Študenti morajo samostojno preštudirati in razumeti vsaj naslednje zadeve:

- [Zadeva Titova cesta](#)
- [Zadeva Patria](#)
- [Zadeva Financiranje osnovnošolskega izobraževanja v zasebnih šolah](#)
- [Zadeva Ureditev zakonske zveze in posvojitve otrok](#)
- [Zadeva Zastaranje odškodninskih zahtevkov zoper državo za izbris iz registra stalnega prebivalstva](#)
- [Zadeva Kurić in drugi proti Sloveniji](#) (26828/06 z dne 26. 6. 2012)
- [Zadeva Lukenda proti Sloveniji](#) (23032/02 z dne 6. 10 2005)
- [Zadeva Šilih proti Sloveniji](#) (71463/01 z dne 9. 4. 2009)
- [Zadeva Cimperšek proti Sloveniji](#) (58512/16 z dne 30. 6. 2020)
- [Zadeva Aliyev proti Azerbajdžanu](#) (št. 68762/14 71200/14, 20. 9. 2018);
- [Zadeva Navalny proti Rusiji](#) (29580/12, 15. 11. 2018);

1 Vprašanja za ponovitev in samostojno raziskovanje

- Kaj pomeni »ustavna demokracija«, ki jo je v zadevi Titova cesta dokončno vzpostavilo ustavno sodišče?
- Kaj pomeni »načelo zakonitosti« iz zadeve Patria?
- Kaj pomeni »svoboda izobraževanja« iz zadeve o financiranju osnovnošolskega izobraževanja?
- Zakaj je pomembna zadeva Lukenda?
- Zakaj je pomembna zadeva Šilih?
- Zakaj je pomembna zadeva Cimperšek?
- Zakaj sta pomembni zadevi Aliyev in Navalny?

Literatura in viri

1 Literatura

Avbelj M., (ur.): Komentar Ustave Republike Slovenije, Nova univerza, 2019, izbrana poglavja, člani 135-136.

Avbelj M., (ur.): Komentar Ustave Republike Slovenije, Nova univerza, 2019, izbrana poglavja.

Avbelj M., (ur.): Komentar Ustave Republike Slovenije, Nova univerza, 2019, izbrana poglavja 22. – 25. člen ustave.

Avbelj M., (ur.): Komentar Ustave Republike Slovenije, Nova univerza, 2019, izbrana poglavja od 160. do 167. člena.

Avbelj, M., Sodno pravo Evropske unije (GV založba, 2020).

Betetto N., in drugi, Mediacija v teoriji in praksi: veliki priročnik o mediaciji. Ljubljana: Društvo mediatorjev Slovenije (2011).

Grad, Kaučič, Zagorc, Ustavno pravo (Pravna fakulteta, Univerze v Ljubljani, 2016).

Letnar Črnič J. in drugi, Slovenija pred Evropskim sodiščem za človekove pravice (1994-2016), Fakulteta za državne in evropske študije, Predoslje 2017.

Letnar Črnič J., Slovenija na razpotju, Nova univerza, Fakulteta za državne in evropske študije, Kranj 2018, izbrana poglavja.

Letnar, (ur), Reforma demokratične in pravne države v Sloveniji (Nova univerza, 2020)

Sovdat J., Ustavno procesno pravo, praktikum, Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta, Ljubljana 2016.

Uzelac A.: Survival of the Third Legal Tradition?, Supreme Court Law Review (2010), 49 S.C.L.R. (2d).

2 Drugi viri

Prosojnice: Sodno in ustavnosodno varstvo

Prosojnice: Položaj in postopek pred Ustavnim sodiščem

NOVA
UNIVERZA